جام جم

روزنامه فرهنگی، اجتماعی صبح ایران

صاحب امتیاز: سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران
مدیر مسوول: بیژن مقدم
نشانی: خیابان میرداماد، جنب مسجدالغدیر

تلفن: ۲۲۲۲۲۵۱۱
دورنگار تحریریه: ۲۲۲۲۶۲۵۲
سازمان شهرستانها: ۸۸۹۹۶۴۴۱-۲
امور مشترکین: ۸۸۹۹۶۷۲۸
سازمان آگهی‌ها: ۸۸۴۴۸۴۱۳-۲۲
سازمان نیازمندیها: ۸۸۴۴۸۰۲۹-۳۴ و ۸۸۵۵۴۷۱۶

شاپا: ISSN1735-3637
جام جم آنلاین: www.jamejamonline.ir
پست الکترونیکی: info@jamejamonline.ir
چاپ: به صورت همزمان در تهران و شهرستان های اصفهان، اهواز، تبریز، ساری و همدان (چاپخانه های روزنامه جام جم)

اوقات شرعی: اذان ظهر ۱۳/۰۱ غروب آفتاب ۲۰/۰۴ اذان مغرب ۲۰/۲۴ نیمه‌شب شرعی ۰۰/۱۱ اذان صبح (فردا) ۴/۱۸ طلوع خورشید (فردا) ۵/۵۷

شنبه ۲۸ اردیبهشت ۱۳۸۷ / سال نهم / شماره ۲۲۸۵

JAM-E-JAM Vol.9,No.2285.SAT.MAY.17.2008

یادداشت

بیوتن شناسی

ابراهیم زاهدی مطلق

دوست عزیزی که هم من می شناسمش و هم رضا امیرخانی، می گفت: یک بار برای دریافت ویزای امریکا به سفارت این کشور در دبی رفته بودم؛ یک نفر در آنجا پرسید نظرت درباره حکومت ایران چیست؟ جواب دادم دوستش دارم. طرف که انتظار داشت به خاطر گرفتن ویزا، چندتا ناسزا بار کنم، با تعجب پرسید: چه چیزی در این حکومت هست که دوستش داری؟ گفتم: من هرچه را تک باشد، دوست دارم. حکومت ایران هم در دنیا تک است؛ با همه قوت‌ها و ضعف هایش.

این حکایت را می خواهم برای یادداشت اولم درباره رمان «بیوتن» استفاده کنم. و اما چرا یادداشت اول؛ چون هنوز رمان را تمام نکرده‌ام و فعلا لازم می دانم احساسم را تا همین جا که خوانده‌ام بیان کنم. این رمان، یادداشت های متعددی لازم دارد؛ چون متفاوت است. پس نقد آن هم شیوه متفاوتی می طلبد. به عبارت دیگر، مدل نقد این اثر باید از دل خودش بیرون بیاید.

بیوتن، یگانه است در نوع خودش. ادبیات نویسنده‌اش است. بازتاب شخصیت امیرخانی و جهان بینی اوست؛ نه ادا درمی آورد و نه می خواهد شبیه رمانی دیگر باشد. گاهی دوز واژه های انگلیسی‌اش بالا می رود؛ همان طور که گاهی آیه های قرآن را مکررا استفاده می کند.

به خاطر دارم دوست و سرور ارجمندم جناب دکتر مجتبی رحماندوست حدود ۸ سال قبل یک نشست تخصصی برای شناخت معیارهای «رمان ایرانی» برگزار کرد. چیز دندان گیری از آن نشست و مقاله ها درز نکرد. شاید به این علت که هنوز به اندازه لازم و کافی «نویسنده ایرانی» نداشته‌ایم. به نظر من، فقط نویسنده ایرانی می تواند رمان ایرانی تولید کند و نویسنده ایرانی کسی است که میان خودش ـ آن طور که هست ـ با اثرش فاصله نباشد. از نویسندگان دیگر نمی خواهم حرف بزنم؛ اما رضا امیرخانی در بیوتن، مهر تاکیدی زد بر زبان اختصاصی خودش و داستان سرایی اختصاصی خودش در جریان رمان نویسی امروز ایران. این اتفاق ممکن است در آینده به سبک خاص او بدل شود.

نظام ساختاری بیوتن، اگرچه شباهت های فراوانی به «من او» دارد؛ اما جستجو در لایه های ادبی آن، تفاوت و جهش نویسنده را به عرصه ای دیگر، عرصه ای فراتر از «من او» آشکار می کند.

کشف های عمیق فلسفی و موضعگیری های دقیق در برابر نظام ارزشی جهان امروز، از ویژگی های آخرین اثر امیرخانی است؛ اما آنچه از همه اینها مهمتر است، نفی نظام امروزی جهان نیست؛ بلکه نویسنده بیوتن، شخصیت های داستانش را با تفکری که جهان را دهکده‌ای می خواهد برای کدخدایی خودش، دست به گریبان می کند. البته نه با شعار؛ چراکه شخصیت های او هر کدام یک ایدئولوگ در نوع خود هستند. آنها با چنگ زدن به ریشه های ایرانی و دینی خود و توسل به آموزه هایی که به آنان آموخته است سرمنشأ اندیشه های امروز جهان در کدام سمت جغرافیایی است، به حیات خود ادامه می دهند و دنبال فرصت ها هستند.

استقبال از افسانه موسیقی شرق

گروه فرهنگ و هنر: کنسرت استاد شجریان در امریکا، بازتاب خوبی در رسانه‌های خارجی داشته است.

به گزارش ایرنا، روزنامه گلوب اند میل، شجریان را افسانه موسیقی شرق خوانده و روزنامه ونکوور سان هم صدای شجریان را بسیار قابل انعطاف و عمیقا روح افزا معرفی کرده است.

نشریه جورجیا استریت نیز گزارشی طولانی از شجریان و توانایی های ویژه‌اش منتشر کرده و در این گزارش آورده است که شجریان صدایی پیچیده با اوج و فرودهایی بی نظیر دارد.

کنسرت های گروه موسیقی آوا به خوانندگی محمدرضا شجریان که از نیمه اردیبهشت ماه در امریکا آغاز شده است تا یک ماه دیگر ادامه دارد. این گروه ابتدا در شهرهای مونترال و تورنتوی کانادا روی صحنه رفته است و در ادامه در ۱۰ شهر امریکا از جمله سانفرانسیسکو، لس آنجلس، سیاتل، واشنگتن، نیویورک، شیکاگو، آتلانتا و... به هنرنمایی خواهد پرداخت.

امروز روز بزرگداشت حکیم عمر خیام است

شاعری که دغدغه های انسانی را جاودانه کرد

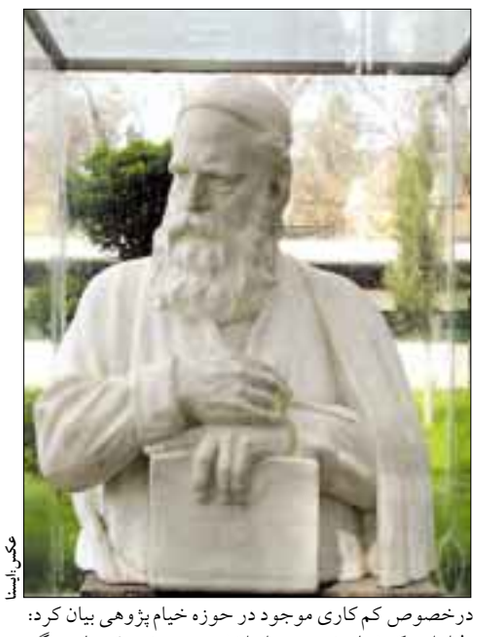

عکس: ایسنا

گروه فرهنگ و هنر: امروز روز بزرگداشت خیام نیشابوری، شاعر بزرگ و جهانی ادبیات فارسی است.

خیام در دوران پرتنش اواخر قرن پنجم و اوایل قرن ششم و در اوجگیری درگیری های کلامی و فکری جهان اسلام با اتکا به وسعت فکری، فلسفی و آگاهی های علمی خود با انتخاب قالب شعری ایرانی رباعی و بازگویی اندیشه های ازلی و ابدی انسانی فیلسوف مشرب سروده هایی برجای گذاشت که تا قرن ها حکایت سرگشتگی های انسان در وادی اندیشه است.

شعر خیام به هم پیوستگی خیال و اندیشه است

دکتر مرتضی کاخی، شعر خیام را به هم پیوستگی خیال و اندیشه دانست و به کشف بخش های ناپیدای شعر و اندیشه خیام در آینده تاکید کرد.

او با بیان این مطلب که درباره خیام کم و بیش بسیار نوشته‌اند، اظهار کرد: هر کس در قلمرو فرهنگ ایرانی و جغرافیای زبان فارسی به سمت دریای شعر رفته است، چنانچه رباعی خوبی سروده، غالبا شکل رباعی خیامی داشته و یا این که شاعر رباعی‌اش را به نام خیام ثبت کرده و از همین روست که هیچ کس از تعداد دقیق رباعیات خیام خبر ندارد.

در خیام پژوهی کم کار بوده ایم

دکتر محمدجعفر یاحقی گفت: بیش از ۱۰ هزار رباعی، منتسب به خیام است، ولی ۱۰ درصد آن را هم نمی توان متعلق به شخص خیام نیشابوری دانست.

این استاد دانشگاه و پژوهشگر در گفتگو با فارس، درخصوص کم کاری موجود در حوزه خیام پژوهی بیان کرد: دلیل این که خیام پژوهی در ایران نسبت به پژوهش های دیگر شاعران کمتر است این است که خیام دو وجهه علمی و ادبی دارد و پژوهشگران فکر می کنند همین که به وجهه علمی خیام بپردازند کفایت می کند. مورد دیگر این است که شاید تفکر او با شرایط فرهنگی امروز همسو نیست.

یاحقی گفت: خیام یک شخص نیست، بلکه یک جریان است. در شعر، خیام شخص عمر بن ابراهیم خیام نیشابوری نیست بلکه یک جریان فکری است که در اعتراض به جریان فرهنگی عصرهای گذشته بوده و بسیار آزاداندیشانه و بلندنظرانه نسبت به مسائل اظهار نظر کرده است.

شعر خیام واکنشی به سرنوشت انسان است

دکتر سیدعلی موسوی گرمارودی نیز در گفتگو با ایکنا، اشعار خیام را از دو جنبه فلسفی و دینی بارز دانست و گفت: اشعار خیام هم جنبه فلسفی دارد و هم واکنش نسبت به سرنوشت و جهان هستی است و اگر ما از برخی شعرهای او دریافت «خوش باشی» می کنیم، این دریافت ماست و اشعار او واکنش نسبت به آن چیزی است که مقدر اوست و بر سر کل هستی آمده.

موسوی گرمارودی اضافه کرد: ما رباعی خوب بسیار داریم، اما این که رباعیات خیام همه از سطح بالایی برخوردار است و همه از نظر موضوع قریب هم هستند، ویژگی بارز شعر اوست.

خیام بیشترین تاثیر را بر حافظ داشته است

بهاءالدین خرمشاهی نیز با بیان این که خیام بیشترین تاثیر را در شاعران پس از خود، بر حافظ داشته است تا آن حد که حافظ را شارح خیام دانسته اند، به فارس گفت: این ایراد بزرگ وارد است که خیام پژوهی از شاخه های پررونق ادبی و فلسفی در دوران حاضر نیست؛ اما از سوی دیگر هر گونه ارزیابی از این دست لاجرم باید مقایسه ای باشد. یعنی ما باید فکر کنیم درباره بزرگان طراز اول فکر و اندیشه چه کارهایی صورت گرفته است. مثلا درخصوص شعر، اندیشه و زندگی نظامی گنجوی هم کار چندانی صورت نگرفته است.

خالق حافظ نامه درخصوص ابهامی که در رباعیات خیام است، خاطرنشان کرد: آثار هنری لاجرم دوپهلو می شود و بیشتر از یک معنای تحت اللفظی به خود می گیرد و این یک قاعده بزرگ ادبی است. از این معانی یکی تحت اللفظی است که با تفسیر به دست می آید و دیگری ژرفنا ساخت است که با تاویل حاصل می شود و رباعیات خیام هم از این قاعده مستثنا نیست.

این رباعی سرا تصریح کرد: آیت الله سیدحسن رفیعی قزوینی که از حکمای بزرگ روزگار است، معتقد است خیام بزرگ ترین حکیم اسلامی است و گفتن این کلام از سوی حکیم بزرگی چون ایشان، شجاعت سرشار فرهنگی می خواهد.

قنات ها در آستانه تحولی بزرگ

شهر اولیه یزد پیدا شد

عکس: جام جم

گروه فرهنگ و هنر: مطالعات کارشناسان پایگاه فرهنگی یزد؛ به کشف محل اولیه شهر یزد در پیش از اسلام منجر شد.

محمدحسین خادم‌زاده، مدیر پایگاه میراث فرهنگی یزد در گفتگو با میراث خبر از پیدا شدن شهر اولیه یزد در پیش از اسلام که مورد اختلاف بسیاری از کارشناسان بود، خبر داد. این شهر در محلی در ۱۰ تا ۱۲ کیلومتری شهر امروز یزد قرار دارد.

به گفته وی، کارشناسان این پایگاه در این شهر که دارای وسعتی ۵۰۰ هکتاری است موفق به شناسایی آثاری از دوره‌های هخامنشی، اشکانی و ساسانی از جمله آثار معماری، سفال، کوزه، سرباره و حتی شیشه شدند.

به گفته خادم زاده، پس از شناسایی هسته اولیه شهر یزد پیش از اسلام که تا امروز ناشناخته مانده بود، باید به بحث های جدی چون شکل گیری شهرها در فلات مرکزی ایران پرداخت.

باستان شناسان در این بررسی‌ها به سفال هایی متعلق به دوره‌های پیش از هخامنشی دست یافته اند و خادم زاده معتقد است؛ اگر مطالعات آینده نشان دهد قنات ها در به وجود آمدن این شهر سهم داشتند، تحول عظیمی در تاریخ استفاده از قنات در ایران به وجود می آید.

«خالد حسینی» در ایران

گروه فرهنگ و هنر: در حالی که گفته می شود خالد حسینی، نویسنده افغان مقیم امریکا از طریق فرودگاه بین المللی امام خمینی وارد ایران شده است، اما هیچ مقام ادبی، حاضر به تایید حضوری نیست.

به گزارش فارس، گفته می شود خالد حسینی برای شرکت در چند رویداد فرهنگی وارد ایران شده است، این در حالی است که فردا جایزه ادبی روزی روزگاری برگزار می شود و رمانی از حسینی برای دومین بار برنده یکی از بخش های این جایزه شده است.

مهدی غبرایی، مترجم آثار حسینی به فارسی نیز با بیان این که خبر ورود حسینی به ایران را شنیده، اما از تایید آن خودداری کرد.

کاکتوس / رسول آذرگون

سنیوره عقب نشینی کرد

برگزاری نمایشگاه فاتحان خونین شهر

گروه فرهنگ و هنر: به مناسبت سالروز آزادسازی خرمشهر قهرمان و با همکاری مرکز فرهنگی دفاع مقدس این شهر، نمایشگاه بزرگداشت فاتحان خونین شهر در خرمشهر برگزار می شود.

به گزارش ایسنا، در این نمایشگاه ضمن تجلیل از شهدای شهرستان خرمشهر، یاد ۴۰ سردار شهید عملیات بیت المقدس گرامی داشته می شود. در این نمایشگاه همچنین بیش از ۱۵۰ عکس تاریخی و ناب رنگی و سیاه و سفید از خرمشهر قبل از جنگ، مقاومت مردمی، خرمشهر در دوران اشغال، عملیات بیت المقدس و آزادسازی خرمشهر به نمایش درمی آید.

اردیبهشت تئاتر به همدان و هرمزگان رسید

گروه فرهنگ و هنر: در ادامه جشن های استانی اردیبهشت تئاتر ایران، امروز مشعل نمادین تئاتر همزمان در دو استان همدان و هرمزگان روشن می شود.

به گزارش روابط عمومی اداره کل هنرهای نمایشی، جشن تئاتر هرمزگان با حضور سیاوش تهمورث و حمید ابراهیمی برگزار و در آن از ۷ فعال تئاتری این استان تجلیل می شود. در این جشن قرار است مقدمات راه اندازی و تشکیل رشته نمایش در دانشگاه هرمزگان نیز فراهم شود.

در جشن تئاتر استان همدان با حضور رسول نجفیان هم از ۵ پیشکسوت و ۷ تئاتری فعال استان تقدیر خواهد شد.

براده ها

انتشار خاطرات سردار شهید عباس کریمی

جام جم: دومین جلد از مجموعه خاطرات دفاع مقدس که توسط انتشارات یا زهرا منتشر شده است به خاطرات سردار رشید سپاه اسلام، شهید عباس کریمی اختصاص دارد.

در این کتاب ۱۴ خاطره از این شهید سرافراز همراه تصاویر رنگی به علاقه مندان فرهنگ جهاد و شهادت ارائه شده است.

کنسرت شهداد روحانی پس از ۳ سال

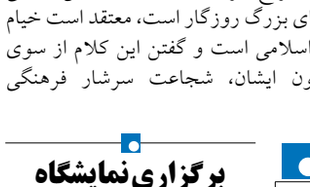

ایرنا: شهداد روحانی قصد دارد اوایل خردادماه کنسرتی در ایران برگزار کند. روحانی در این کنسرت ساخته های جدید خود را اجرا و نوازندگی پیانو را به عهده خواهد داشت.

یادواره رسام عرب زاده

جام جم: مراسم یادواره استاد ابوالفتح زیدی، ملقب به رسام عرب زاده و مشهور به پدر فرش نوین ایران ۲۹ اردیبهشت در باغ هنر خانه هنرمندان ایران برپا می شود.

بررسی نقاشی های ایرانی در موزه لوور

ایسنا: موزه لوور در آخرین مطالعات منتشرشده خود، نقاشی های ایرانی در قرن شانزدهم و هفدهم میلادی را بررسی کرده است. این پژوهش، نقاشی ایرانی در قرن های شانزدهم و هفدهم را بررسی می کند.

خانه بابک بیات هنوز موزه نشده است

فارس: خانه بابک بیات که قرار بود سال گذشته به موزه تبدیل شود، بعد از گذشت یک سال همچنان در بی سرانجامی است. بعد از فوت بابک بیات قرار بود خانه این هنرمند از سوی شهرداری به موزه تبدیل شود، اما با گذشت یک سال از این موضوع، حتی اقدامات اولیه نیز در این باره صورت نگرفته است.

نشستی در عرصه فلسفه تطبیقی

جام جم: شهر کتاب به مناسبت روز بزرگداشت ملاصدرا، در هفته‌ای که پیش روست نشست «در عرصه فلسفه تطبیقی» را برگزار می کند.

نشست هفتگی شهر کتاب سه شنبه ۳۱ اردیبهشت ساعت ۱۷ به مقایسه فلسفه ملاصدرا با هگل و وایتهد اختصاص دارد که در آن مهدی دهباشی و محمدمنصور هاشمی سخنرانی خواهند کرد.

بررسی بنمایه های اساطیر شاهنامه

جام جم: خبر دیگری از شهر کتاب حاکی است نشست های بررسی بنمایه های اساطیر شاهنامه فردوسی در شهر کتاب مرکزی بررسی می شود.

ابوالقاسم اسماعیل پور، اسطوره پژوه از چهارشنبه هشتم خرداد در سه نشست جداگانه و پیاپی بنمایه های اساطیر شاهنامه را مورد بحث و بررسی قرار خواهد داد.

خنده جام

به بهانه گرامیداشت روز خیام

از روی دست خیام!

رضا رفیع

rafie@jamejamonline.ir

میوه

در میوه فروشی محل رفتم دوش
دیدم دو هزار میوه، گویا و خموش
این میوه به آن میوه همی کرد خروش:
کو میوه بر و میوه خر و میوه فروش؟

سوات!

آنان که به کار علم و آداب شدند
حتی متخصصان اعصاب شدند
از شدت عرض و طول روشنفکری
خوردند دیازپام و در خواب شدند!

قدرت

ای کاش که قدرت خریدن بودی
یا پول برای پر کشیدن بودی
یا از پس صدهزار سال از خط فقر
امید در آمدن، رهیدن بودی

عاشق

این سطل چو من عاشق یاری بوده است
آماده برای خواستگاری بوده است
این دسته که بر گردن او می بینی
دستی است که در جیب نگاری بوده است!

میهمان

یادگار ممتاز

دکتر محمد سریر

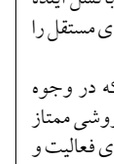

امروز مراسمی در گرامیداشت ثمین باغچه‌بان برگزار می شود؛ به همین مناسبت یادداشتی از دکتر سریر به دستمان رسید که می خوانید:

طی قرون متمادی در صحنه های فرهنگ و هنر ایران چهره‌هایی ظهور کرده‌اند که درخشش آثار آنان در سال های بسیار و عمدتا سال هایی پس از حضور آنان آغاز و با گذشت زمان و در نسل هایی بعد فروزنده‌تر شده است. اگرچه در سده های گذشته آشنایی با آثاری که در یک نقطه از جهان منتشر می شود، برای سایر علاقه مندان و مخاطبان در نقاط دیگر میسر نبود، لیکن در طول نیم قرن اخیر، رشد و توسعه وسایل ارتباط جمعی و رسانه‌ای و فراهم شدن زمینه های تازه برای انتقال و انعکاس خلاقیت های هنری و پدیده های فرهنگی، شرایط کاملا متفاوتی از لحاظ خلق و نشر آثار فرهنگی به وجود آورده است که موضوع حفظ هویت فرهنگی و حتی لزوم توجه به چنین مقوله‌ای را در میان ملل مختلف مطرح کرده و جهانی اندیشیدن را به عنوان یک وجه گریزناپذیر از فرهنگ و هنر معاصر مورد تاکید قرار می دهد.

علی رغم این شرایط، ملل مختلف جهان بویژه ملت هایی که پایبند به پیشینه تاریخی شاخص و غنی خود هستند، هنوز تعهد نسبت به محورهای عمده هویت فرهنگی خود را وظیفه‌ای غیرقابل چشم پوشی می شمارند و برای هنرمندانی که پیوند اندیشه و قلم خود را با فرهنگ ملی در همه ابعادش محترم می دانند، منزلتی خاص قائلند. چنین هنرمندانی، همانند حلقه های پیوند فرهنگ ارزشمند گذشته با نسل آینده هستند و طبعا حضور آنان است که نیروی خلاقه‌ای مستقل را برای نسل ها و عصرهای آینده میسر می سازد.

ثمین باغچه بان، از جمله هنرمندانی است که در وجوه مختلف فرهنگ و هنر این سرزمین نقش و راه و روشی ممتاز را به یادگار گذاشته، به طوری که در همه زمینه های فعالیت و خلاقیت، پیوندی عمیق با تاریخ و آیین این سرزمین را در بطن خود محفوظ داشته است.

ثمین باغچه بان در هریک از رشته های متفاوت از مقوله فرهنگ این آب و خاک که اندیشه و قلم خود را به کار گرفته، به عنوان یک مولف توانمند و آگاه و پایبند به اصول انسانی به شایستگی از عهده آن برآمده و آثارش برای مخاطبان آن در مرزهای زمان متوقف نشده است. وسواس و دقت بسیار او برای رعایت کیفیت آثارش موجب شده است که کمیت آنها به میزانی که مورد علاقه و تقاضای مخاطبان وسیعش بوده، میسر نشود؛ لیکن تاثیر ماندگار هر یک از آنها فقدان ناشی از این محدودیت را برای هنردوستان موجه می سازد.

ثمین باغچه بان برخاسته از خاندانی آشنا و ارجمند در آموزش و فرهنگ این کشور و خالق آثاری ارزشمند در هنر موسیقی بویژه برای نوباوگان است. او در ادبیات، شعر و ترجمه نیز با دست های توانایش خوش درخشیده و آثاری غنی و سرشار از مهر به انسان ها توام با وفاداری به فرهنگ ملی و میهن از خود بر جای گذاشته است.

بدون تردید باید سهم مهمی از تلاش و پایداری ثمین باغچه‌بان را مرهون همراهی و هم‌اندیشی همسر هنرمندش اولین باغچه‌بان دانست که همواره در عرصه‌های مختلف زَندگی در کنار او بود. بدون تردید یاد ثمین باغچه‌بان همواره در حافظه تاریخی هنر موسیقی و فرهنگ ملی ایران زنده خواهد بود.

پروفسور فضل‌الله رضا:

زبان فارسی، پایگاه هویت ملی ماست

گروه فرهنگ و هنر: پروفسور فضل‌الله رضا گفت: کاخ بزرگ زبان فارسی را فردوسی و پیشینیان او ساختند و زبان فارسی، استوارترین پایگاه هویت ملی ماست.

به گزارش ایسنا، رئیس انجمن علمی ایرانیان امریکای شمالی در دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی، متذکر شد: شاهنامه، دائره المعارف بزرگ ایرانیان است که بخشی از پرچم استقلال و هویت ملی ما را تشکیل می دهد. امروز در جهانی که ملت ها از هم بیگانه اند، تعصب های گوناگون دارند و روی خرد پرده می افکنند، گسترش زبان و فرهنگ ایران، مهم ترین عامل وحدت ایرانیان است. هنر کلامی در قلب هویت ملی ما جا دارد.